

УДК378**Воротникова Ірина Павлівна**

кандидат педагогічних наук

доцент кафедри природничо-математичної освіти і технологій

Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка

i.vorotnykova@kubg.edu.ua

***Упровадження е-навчання
в післядипломній педагогічній освіті***

Анотація. В статті розкрито можливості упровадження е-навчання в післядипломній педагогічній освіті. Представлено декілька моделей післядипломної освіти, які можуть бути запропоновані вчителю для професійного розвитку. Е-навчання можливо і при традиційному підвищенні кваліфікації і при використанні пролонгованих моделей на базі освітніх навчальних закладів або засобами відкритих он-лайн ресурсів і адаптивного навчання. Вибір моделі навчання залежить не тільки від бажань вчителя, готовності післядипломної педагогічної освіти забезпечити е-навчання, але і від ІКТ компетентності, критичності мислення, вмінні навчатись самостійно учасників освітнього процесу.

Ключові слова: е-навчання; післядипломна педагогічна освіта; дистанційне навчання; змішане навчання; професійний розвиток вчителів.

Ми живемо в дивовижний час, коли спостерігається одночасний вплив різноманітних важливих факторів: термінова необхідність ефективного застосування ІКТ в школах; знання ефективних стратегій для реалізації змін; наявність висококласних міжнародних норм і стандартів ІКТ компетентності вчителів; знання ефективних підходів до підвищення кваліфікації вчителів [3, 74].

Однак, незважаючи на те, що в педагогічних дослідженнях В. Бикова, Н. Морзе, М. Жалдака, В. Кухаренка, К. Бугайчука [2, 5, 6, 7] та інших розроблені та апробовані інноваційні моделі підвищення кваліфікації на основі ІКТ, дистанційних освітніх технологій, масово в системі підвищення кваліфікації ці моделі не знайшли свого застосування. А забезпечити професійний розвиток вчителів, які працюють в умовах розвитку інформаційного суспільства за допомогою форм та методів системи підвищення кваліфікації постіндустріального суспільства не можливо.

Таким чином є потреба змінити і створити навчальні програми неперервного професійного розвитку вчителів, зорієнтувати зміст підвищення кваліфікації на впровадження сучасних освітніх технологій на основі ІКТ для підготовки педагогів до професійної діяльності у інформаційному суспільстві: професійної педагогічної взаємодії за допомогою мережі Інтернет, тьюторства, фасилітації, модерації, медіації.

За умов впровадження дистанційної або змішаної форми за різними моделями е-навчання (мобільне, адаптивне навчання і т.і.) у відкритому інформаційно-освітньому середовищі в системі післядипломної педагогічної освіти можливо забезпечити неперервність професійного розвитку, самоосвіту, співтворчість вчителів у мережевих педагогічних спільнотах, курсах, проектах.

Електронне навчання (англ. E-learning, eLearning скорочення від англ. Electronic Learning) – навчання з використання електронних технологій, насамперед Інтернету [1, 188]. Е-навчання часто тлумачать, як синонім таких понять як дистанційне, мережеве, віртуальне, мультимедійне, мобільне навчання.

Наприклад, Майкрософт впроваджує он-лайн навчання і визначає перевагою «Он-лайн-навчання» (eLearning) можливість навчання в он-лайн-режимі на базі саморегульованих інтерактивних курсів, розроблених професійними викладачами для максимальної передачі навичок за мінімальний час. За такою формою навчання працівники організації можуть вивчати інтерактивні модулі й навчальні програми

зарізноманітними продуктами у зручному для них темпі й на власному робочому місці [4].

При обговоренні проекту закону України «Про післядипломну освіту» фахівцями освітньої галузі зазначалось, що необхідною умовою модернізації післядипломної педагогічної освіти є накопичувальна система підвищення кваліфікації в середовищі безперервного навчання, що передбачає постійне оновлення її змісту адекватно рівню розвитку як самих ІКТ, так і сучасних освітніх технологій на їх основі.

Професійний розвиток вчителя може забезпечуватися відповідно до чинного законодавства на базі інститутів післядипломної педагогічної освіти, тренінгових центрів, робочому місці в освітній установі та під час стажування, а його неперервність у самоосвітній діяльності під час е-навчання у масових відкритих он-лайн курсах (МООС) або професійних спільнотах, мережах.

ЮНЕСКО визначає, що основними умовами організації підготовки вчителів до використання ІКТ у навчальному процесі та набуття досвіду переходу до сучасних освітніх технологій на основі ІКТ повинні стати:

- навчання на робочому місці;
- рефлексивно-проектний характер підготовки та організація командної роботи вчителів;
- методичний супровід підготовки з використанням ІКТ;
- апробація створених вчителями в процесі підготовки елементів навчально-методичного комплексу з навчального предмета;
- створення (перебудова) інформаційного середовища школи як компонента глобального інформаційно-освітнього простору [3, 84].

В будь-яких моделях післядипломної педагогічної освіти можливо використовувати е-навчання.

Розглянемо декілька моделей використання е-навчання в післядипломній педагогічній освіті.

- *Модифікована курсова лінійна модель підвищення кваліфікації з впровадженням ІКТ.*

Традиційне підвищення кваліфікації, що проводиться на базі інститутів післядипломної педагогічної освіти, місцевих науково-методичних кабінетів (центрів). Більшість занять проходить за очною формою навчання, але є сайти, блоги установ, які забезпечують розвиток електронних освітніх ресурсів та надають комп'ютерну підтримку слухачам у міжкурсовий період.

Підготовка вчителів в галузі створення і використання засобів ІКТ для навчання може здійснюватися в рамках предметно-орієнтованого курсу, заснованого на діяльнісному підході і має практичну спрямованість. Підготовка повинна включати наступні напрямки: техніко-технологічне (рівень користувача ІКТ), психолого-педагогічне (формування знань і вмінь реалізації дидактичних принципів у навчанні з використанням засобів ІКТ, знань дидактичних можливостей та напрямків використання різних цифрових та електронних освітніх ресурсів, умінь інтегрувати засоби ІКТ в існуючу традиційну модель навчання і використовувати їх для розробки особистісно-орієнтованих методик навчання) і змістовно-методичне (знання принципів, форм, методів і прийомів навчання з використанням засобів ІКТ; знання змісту і можливостей використання мультимедіа навчальних програм, Інтернет ресурсів та освітніх сайтів, вміння використовувати засоби ІКТ для здійснення різних видів навчальної діяльності).

- *Пролонгована компетентнісна модель професійного розвитку із впровадженням ІКТ* (забезпечення неперервності професійного розвитку вчителя за допомогою відкритого інформаційно-освітнього середовища післядипломної

педагогічної освіти на основі діагностики рівня компетентності та різнорівневих програм).

Впровадження дистанційних і змішаних технологій навчання дозволяє забезпечити індивідуалізацію професійного розвитку педагога відповідно до його потребта рівня компетентності. Модель може реалізовуватися наприклад у вигляді корпоративного підвищення кваліфікації в галузі ІКТ (навчання на робочому місці), що сприяє не тільки оперативному реагуванню на виклики часу, а й враховує особливості і потреби кожного окремого освітнього закладу, зокремаз урахуванням не тільки рівня сформованогоінформаціо-освітнього середовища конкретного освітнього закладу, а й задовольняє професійні педагогічні запити кожного окремого слухача і в цілому освітньої установи.

Для визначення складових процесу підготовки вчителів у кожній конкретній школі необхідно враховувати:рівень готовності вчителів до використання ІКТ і, зокрема, цифрових та електронних освітніх ресурсів, Інтернет-ресурсів в освітньому процесі;необхідність вибору специфічних форм реалізації підготовки в рамках конкретних програм з навчальних дисциплін, що забезпечують відкриту методику при проведенні занять;простір - реальну ІКТ середу школи, що забезпечує можливість організації самостійної роботи вчителів і можливість проведення уроків з використанням ІКТ.

Тривалість навчання не обмежена за часом: слухачі накопичують безперервно кредити, можуть отримувати сертифікати, а в разі повного навчання – посвідчення державного зразка. Методичний супровід включає: регулярно проводяться он-лайн та оф-лайн консультації, для цього розробляється спільно зі слухачами регламент; постійно діючі Інтернет семінари з найбільш значущим педагогічним проблемам. Зміст навчальних курсів оновлюється, і кожен слухач може вибрати додаткові модулі. Таким чином, підвищення кваліфікації буде неперервним. Підготовка може супроводжуватися також проведенням вебінарівта традиційних конференцій [3, 85].

В цій моделі можуть поєднуватисярізні форми навчання.

На 1 етапі – діагностика рівня ІКТ компетентностей вчителів на основі самооцінки (анкетування) та виконання спеціальних завдань. Підготовка до роботи з е-ресурсами.

2 етап – очна або змішана форма навчання «перевернутий клас», що включає лекції-презентації, відеолекції,після ознайомлення з якими обговорюються незрозумілі питання, проводиться обмін досвідом, можливе об'єднання в групи для наступної роботи.

3 етап – е-навчання з використанням середовища дистанційного навчання, де розміщуються спеціально розроблені навчальні модулі мережевих навчальних курсів, частина з яких є обов'язковою для вивчення кожним слухачем, а решта - вибираються кожним слухачем залежно від індивідуальних потреб. Додатково розміщуються відео матеріали з майстер-класами звикористання сучасних освітніх технологій на основі ІКТ.

Для реалізації компетентнісного підходу всі навчальні програми пропонується розробити різнорівневими, що забезпечує навчання за індивідуальним освітнім маршрутом.

- *Пролонгована персоніфікована модель професійного розвитку вчителів на основі е-навчання* (адаптивне, мобільне навчання у самоосвітній діяльності вчителя у масових відкритих он-лайн курсах (МООС) або професійних спільнотах, мережах. Вчитель сам обирає відкриті он-лайн ресурси для професійного розвитку, проходить тестування, отримує і накопичує сертифікати, несе особисту відповідальність за власний професійний розвиток. Слухачі можуть навчатись у віртуальних методичних

кабінетах, електронні освітні ресурси яких побудовано на принципах: достатності, модульності, індивідуальності і варіативності, унікальності, адаптивності, мінімізації витрат на перепідготовку слухачів.

Ця модель може бути реалізована як у заочній формі з використанням дистанційних освітніх технологій, так і за змішаною формою очно-дистанційною. Для неї характерна відкритість, тобто можливість отримання підготовки будь-яким бажаним у будь-які терміни, можливість використання педагогічного потенціалу Web 2.0 та Web3.0, занурення в середовище реальної інформаційної взаємодії за допомогою мережі Інтернет. Виникаючі ризики пов'язані більшою мірою з проблемою мотивації вчителів, що багато в чому визначає професіоналізмом модератора і тьюторів.

Вибір моделі навчання залежить не тільки від бажань вчителя, готовності інституцій післядипломної педагогічної освіти забезпечити його е-навчання але і від його ІКТ компетентності, критичності мислення, вмінні навчатись самостійно.

Таким чином е-навчання можливе в різних моделях післядипломної педагогічної освіти. Подальше дослідження методів, технологій і форм е-навчання сприятиме не тільки розвитку ІКТ компетентості учасників освітнього процесу а і розбудови відкритої післядипломної педагогічної освіти.

Список використаної літератури

1. Англо-український тлумачний словник з обчислювальної техніки, Інтернету і програмування. – Вид. 2.– К. Видавничий дім «Софіпрес».– 2007. –824 с.
2. Биков В. Ю. Інноваційний розвиток суспільства і сучасні мережні технології систем відкритої освіти /В.Ю. Биков // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: П78 зб. наук. праць/за ред.. ЛЛ Товажнянського, ОГ Романовського.–Вип: 23-24.– 2009.–С.25-49.
3. Информационные и коммуникационные технологии в образовании : монография / Под.редакцией: БадарчаДендева – М. : ИИТО ЮНЕСКО, 2013. – 320 стр.
4. Курси он-лайн навчання Майкрософт [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://goo.gl/pPYnTS>– Назва з екрану. – Дата зверення.–19.08.2015.
5. Кухаренко В.М. Змішане навчання. Вебінар. [Електронний ресурс] /Володимир Миколайович Кухаренко/ – Режим доступу: <http://www.wiziq.com/online-class/2190095-intel-blended>. – Назва з екрану. – Дата зверення.– 5.12.2014.
6. Кухаренко В.Н. Роль смешанного (гибридного) обучения [Електронний ресурс] /Владимир Николаевич Кухаренко//.–22.06.2014 – Режим доступа: http://kvn-e-learning.blogspot.com/2014/06/blog-post_22.html. – Заголовок с экрана. – Дата обращения.–5.12.2014.
7. Морзе Н.В. Підвищення кваліфікації вчителів з використанням дистанційних технологій навчання /Наталія Вікторівна Морзе // 36. наук.праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 2001. – Вип.4.
8. Рекомендації ЮНЕСКО щодо політики в сфері мобільної освіти [Електронний ресурс]. Заголовок з екрану. – Режим доступу: <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214738.pdf>
9. СНГ на пути к открытым образовательным ресурсам: Аналит. обзор. М.: Институт ЮНЕСКО по информационным технологиям в образовании [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214683.pdf>.– Заголовок с экрана. – Дата обращения.–14.07.2013.
10. Sharples M. A Theory of Learning for the Mobile Age / Sharples M., Taylor J., Vavoula G. // The Sage Handbook of E-Learning Research / R. Andrews & C. Haythornthwaite (eds.). – London: Sage, 2007. – P. 21–47.

Vorotnykova Iryna Pavlivna

The introduction of e-learning in Postgraduate Education

Abstract. In the article the possibility of introducing e-learning in postgraduate teacher education. Presents several models of postgraduate education that can be offered to teachers for professional development. E-learning is possible and the traditional professional development and the use of long-acting models based educational institutions or public means of online resources and adaptive learning. The choice of model of learning depends not only on the wishes of teachers, availability of Postgraduate Education to provide e-learning, but also from ICT competence, critical thinking, the ability to learn independently participants in the educational process.

Keywords: e-learning; postgraduate teacher education; distance learning; blended learning; professional development of teachers.

Spysok vykorystanoiliteratury

1. Anhlo-ukrainskyitlumachnyislovnyk z obchysliuvalnoitekhniky, Internetu i prohrumuvannia. – Vyd. 2.– K. Vydavnychydim «Sofypres».– 2007. –824 s. (inUkrainian)
2. Bykov V. Yu. Innovatsiinyirozvytoksuspilstva i suchasnimerezhnitekhnolohiisystemvidkrytoiosvity /V.Yu. Bykov // Problemytaperspektyvyformuvannianatsionalnoi humanitarno-tekhnichnoi elity: P78 zb. nauk. prats/zared.. LL Tovazhnianskoho, OH Romanovskoho.– Vyp: 23-24.– 2009.– S.25-49. (inUkrainian)
3. Informacionnye i kommunikacionnyetehnologii v obrazovanii : monografija / Pod.redakciej: BadarchaDendeva – M. : IITO JuNESKO, 2013. – 320 str. (inUkrainian)
4. Kursy on-lainnavchanniaMaikrosoft [Elektronnyiresurs]. – Rezhymdostupu: <http://goo.gl/pPYnTS> – Nazva z ekranu. – Data zverenennia.–19.08.2015. (inUkrainian)
5. Kukharenko V.M. Zmishanenvchannia. Vebinar. [Elektronnyiresurs] /VolodymyrMykolaiovychKukharenko/ – Rezhymdostupu: <http://www.wiziq.com/online-class/2190095-intel-blended>. – Nazva z ekranu. – Data zverenennia.– 5.12.2014. (inUkrainian)
6. Kuharenko V.N. Rol'smeshannogo (gibridnogo) obuchenija [Elektronnijresurs] /VladimirNikolaevichKuharenko//.–22.06.2014 – Rezhimdostupa: http://kvn-e-learning.blogspot.com/2014/06/blog-post_22.html. – Zagolovok s jekrana. – Data obrashhenija.–5.12.2014.(inRussian)
7. Morze N.V. Pidvyshchenniakvalifikatsiivchyteliv z vykorystanniamdystantsiinykhtekhnolohiinvchannia /NataliiaViktorivnaMorze // Zb. nauk. prats. – K.: NPU im. M.P. Drahomanova. – 2001. – Vyp. 4 (inUkrainian).
8. RekomendatsiiYuNESKOshchodopolityky v sferimobilnoiosvity [Elektronnyiresurs]. Zaholovok z ekranu. – Rezhymdostupu: <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214738.pdf>(in Ukrainian)
9. SNG naputi k otkrytymobrazovatel'nymresursam: Analit. obzor. M.: InstitutJuNESKOpoinformacionnymtehnologijam v obrazovanii [Elektronnijresurs]. – Rezhimdostupa: <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214683.pdf>.– Zagolovok s jekrana. – Data obrashhenija.–14.07.2013.(inRussian)
10. Sharples M. A TheoryofLearningfortheMobileAge / Sharples M., Taylor J., Vavoula G. // TheSageHandbookof E-Learning Research / R. Andrews& C. Haythornthwaite (eds.). – London: Sage, 2007. – P. 21–47.